

ROMANO-CATOLICII DIN MOLDOVA

Conform documentelor istorice, strămoșii catolicilor din Moldova au venit aici din Transilvania. Motivele plecării lor de acolo au fost de natură socială, politică, economică, militară și religioasă. Dacă ungurii, secuii și sașii făceau parte din „națiunile privilegiate”, românii nu erau considerați ca având drepturi egale cu aceștia, aflându-se în situația de „tolerați” în spațiul transilvan.

Începând din secolul al XVIII-lea majoritatea emigranților transilvăneni care se stabilesc în Moldova sunt români. Nu întâmplător, acest adevărat fenomen de migrare umană dinspre Transilvania către Moldova este cunoscut în veacul XVIII sub numele de „profugium Valachorum”.

Românii din Transilvania au ales să se stabilească în Moldova în virtutea existenței de-a lungul timpului a numeroase, diverse și trainice legături pe toate planurile vieții spirituale, culturale, economice și sociale cu spațiul extracarpatic.

În ceea ce privește identitatea, locuitorii catolici din Moldova își afirmă astăzi constant identitatea românească, deși, originea lor constituie, „în anumite medii”, un subiect controversat. S-a creat în timp o bogată bibliografie, urmare a unor îndelungi cercetări, întreprinse inițial cu precădere de cercetători maghiari, iar mai apoi și de cercetători români.

Preocupările științifice maghiare privindu-i pe catolicii din Moldova au ca punct de plecare scrierile unui preot secuic, pe nume Zöld Péter, refugiat în Moldova în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, care folosește relativ la catolicii din spațiul moldav sintagma „ceangăi-maghiari”. Astfel, acesta face o inovație lingvistică prin alăturarea a doi termeni: „ceangău” (folosit pe atunci în Transilvania) și „ungur” (folosit la adresa catolicilor moldoveni cu sensul de locuitor venit din Țara Ungurească, cum mai era denumită Transilvania) raportând noul termen la o comunitate (aceea a catolicilor din Moldova) și creând în acest fel un fals etnonim și implicit o falsă problemă etnică în Moldova.

Preotul Zöld Péter notează, printre altele, și faptul că locuitorii catolici din Moldova vorbesc toți românește și ungurește (prin urmare erau bilingvi, urmare a „procesului de secuizare”), dar ungurește vorbesc într-un mod mai deosebit, precum și că „îmbrăcămintea lor este românească, ieftină și e lucrată de soțiile lor”.

Insistăm și în acest cadru asupra faptului că prin promovarea greșită a termenului „ceangău” (în forma „ceangăi-maghiari”) de către preotul secuic Zöld Péter, ca etnonim la adresa întregii comunități catolice din Moldova, s-a ajuns la căutarea originilor unei presupuse etnii purtând acest nume, ceea ce, de la bun început, a determinat concluzii controversate și irelevante din punct de vedere științific.

În condițiile unei puternice mediatizări în plan publicistic, științific, politic, diplomatic, a „problemei catolicilor din Moldova” (a „ceangăilor”), totuși, începând din secolul al XIX-lea constatăm și afirmarea originii românești a acestora. Mai mult, secolul al XX-lea va aduce și primele lucrări publicate cu privire la originea românească a catolicilor din Moldova.

În ultimii ani au apărut o serie de lucrări privitoare la istoria și etnografia catolicilor moldoveni, fiecare dintre ele abordând într-o manieră științifică originea și identitatea acestei comunități. Amintim aici de exemplu: Ion H. Ciubotaru, *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*, Iași, Editura Presa Bună, vol. I, 1998, vol. II, 2002, vol. III, 2005; Anton Coșa, *Cleja. Monografie etnografică*, București, Editura SemnE, 2001; Liviu Pilat, *Comunități tăcute. Satele din parohia Săbăoani (secolele XVII-XVIII)*, Bacău, Editura „Dumitru Mărtinaș”, 2002; Anton Coșa, *Catolicii din Moldova în izvoarele Sfântului Scaun (secolele XVII-XVIII)*, Iași, Editura Sapienția, 2007; Anton Coșa, *Comunitățile catolice din județul Bacău*, Bacău, Editura Magic Print, 2007 etc. Au fost publicate o serie de monografii ale localităților cu populație catolică din Moldova: Cleja, Faraoni, Gioseni, Nicolae Bălcescu, Luizi-Călugăra, Mărgineni, Oituz, Pildești, Săbăoani etc. De asemenea, un alt demers științific referitor la identitatea credincioșilor catolici din satele județului

Bacău a fost finalizat și făcut public în același an (2002) printr-un studiu de specialitate (*Satele cu „ceangăi din Moldova. Identitate și cultură”*, sondaje de opinie) realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională CURS, din cadrul Universității București. Cercetarea sociologică de ansamblu a beneficiat și de un „studiu istoric preliminar” referitor la romano-catolicii din Moldova, întocmit de către istoricul Anton Coșa.

Insistăm și pe această cale asupra folosirii nejustificate a termenului „ceangău” la adresa catolicilor din Moldova. Nu putem vorbi, în ceea ce-i privește pe locuitorii catolici din Moldova, de o minoritate etnică, ci de o minoritate religioasă care a beneficiat de-a lungul istoriei de „liantul unificator al religiei catolice”.

Generalizarea greșită a termenului „ceangău” la adresa întregii comunități catolice din Moldova a avut o serie de urmări în plan identitar, deși locuitorii catolici nu și l-au însușit deloc, ei nu s-au autodenunțat niciodată „ceangăi”.

Din păcate, stereotipul „catolic = ungar” respectiv „ortodox = român” a fost promovat cu consecvență în diverse lucrări și publicații maghiare, dând naștere unei false minorități etnice care trebuie „salvată” de la o pretinsă „asimilare”.

Deși catolicii își afirmă loialitatea față de țară și o probează prin participarea la toate evenimentele care au jalonat devenirea istorică a României, la Unirea Moldovei cu Țara Românească (1859), Războiul de Independență (1877-1878), Războiul de Reîntregire (1916-1919), Al Doilea Război Mondial (1941-1945), totuși, sunt acuzați că sunt „unguri” și au simpatii pro-maghiare.

În anii puterii totalitare comuniste locuitorii catolici din Moldova continuă să fie pe nedrept încadrați și de către regimul comunist în categoria unei „minorități etnice”, fiind supuși la presiuni din partea autorităților pentru a se declara „maghiari”. În anii 1946-1947, era anunțată „trimiterea unor emisari din Ungaria în zona locuită de ceangăi, aducând instrucțiuni pentru maghiarizarea acestora”. Acești „trimiși din Budapesta cutreieră satele de ceangăi din județul Bacău, ca reprezentanți ai iredentismului maghiar, transmițând știri și instrucțiuni”. Dirijarea acestor „emisari” era făcută de către Uniunea Populară Maghiară, „organizație creată și condusă de Partidul Comunist Român”.

Multe documente consemnează că agenții maghiari „îndeamnă localnicii să nu asculte de preoții și învățătorii români și să ceară înlocuirea lor cu cei de naționalitate maghiară”. De asemenea, se cerea „înlocuirea limbii române cu cea maghiară în biserici, școli, primării”. Vor fi înființate chiar școli în limba maghiară în câteva sate catolice, „în sprijinul dezvoltării culturale a minorităților naționale”.

Autoritățile comuniste au ignorat însă (caracteristică firească a unei puteri totalitare) tocmai părerea celor pentru care au înființat aceste școli, anume catolicii din Moldova, care nu au ezitat să ceară înlocuirea lor cu școli românești.

Problema identității locuitorilor catolici din Moldova rămâne însă și în zilele noastre una delicată, datorită aceluiași intervenții venite din afara comunității. În continuare, în mediile oficiale și științifice maghiare se vorbește de „asimilarea grupului etnic al ceangăilor din Moldova”.

Decizia apartenenței etnice a celor de astăzi nu trebuie disociată însă de decizia apartenenței etnice a ascendenților acestora, a celor care odinioară au optat pentru recunoașterea statutului de „pământean catolic” în Moldova. Catolicii de astăzi nu uită să respecte opțiunea strămoșilor lor care au ales să participe trup și suflet la formarea națiunii române moderne, neparticipând deloc la nici unul dintre momentele care au marcat formarea națiunii moderne maghiare.

Strămoșii catolicilor din Moldova au luptat și și-au jertfit viața pentru ca urmașii lor să nu mai fie niciodată considerați „străini” în țara pe care o aleseseră, țara pe care după stabilirea lor aici, au considerat-o și țara lor.

Oricum, este necesară în zilele noastre o clară disociere între originea etnică și apartenența etnică a unei persoane ori a unei comunități. Dacă în cazul apartenenței etnice, decizia personală și de grup este cea decisivă, în cazul originii etnice răspunsurile corecte nu mai țin de opțiunea individului sau a comunității ci de serioase cercetări științifice.

După 1990 presiunile exercitate de organizații pro-maghiare finanțate de guvernul de la Budapesta au dus la nemulțumirea populației față de încercările de maghiarizare a populației catolice din Moldova, care în marea ei majoritate (peste 95%) s-a declarat (în diferite sondaje sociologice, inclusiv recensămintele oficiale: 1992, 2002, 2012) ca fiind de origine românească. În acest context, în anul 2001, la solicitarea majorității populației a luat ființă Asociația Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș” cu sediul la Bacău.

Asociația Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș”, a promovat de-a lungul timpului identitatea românească a catolicilor din Moldova. Demersurile noastre s-au desfășurat din păcate într-un mediu ostil, un mediu în care organizațiile pro-maghiare au avut un lobby extern extrem de agresiv, beneficiind și de „bunăvoința” reprezentanților statului român. Asociația Maghiarilor Ceangăi din Moldova recunoaște că „în ultimii zece ani Uniunea Ceangăilor Maghiari din Moldova de exemplu a obținut succese importante, atât în domeniul învățământului, cât și în menținerea relațiilor cu instituțiile și autoritățile” românești, organizând chiar „programe comune cu autoritățile județene”. Așa a fost posibilă oficializarea învățământului maghiar în satele cu populație catolică din Moldova, cu largul concurs al Inspectoratului Școlar Bacău.

Prin urmare, iată cum autoritățile statului român sunt părtașe de ceva vreme la opera de maghiarizare forțată a catolicilor din Moldova. Iată cum, deși organizațiile pro-maghiare insistă constant pe „românizarea ceangăilor” asistăm de fapt la „maghiarizarea” catolicilor din Moldova. Ceea ce nu a reușit Uniunea Sovietică în anii 50 ai veacului XX, reușește se pare o altă uniune, „Uniunea Europeană”. Asociația „Dumitru Mărtinaș” consideră cel puțin surprinzătoare atitudinea instituțiilor statului român în problema identității catolicilor moldoveni. Este de neînțeles această stare de fapt în condițiile în care, în ultima vreme s-au intensificat acțiunile care vizează comunitatea „ceangăilor”, multe dintre ele aducând atingere și imaginii statului român. Folosirea constantă a sintagmelor: „Ținut Secuiesc – Ținut Ceangăiesc”, „Bazinul Carpatic”, „Țara Ceangăilor”, „Țara Secuilor” etc., ori recenta expoziție fotografică a lui Stefano Marzoli de la Bologna sunt doar câteva „mostre” de „acțiune maghiară în consonanță cu valorile europene”.

Asociația Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș”
Președinte,
Gheorghe Bejan